

LESE KROKEN

AV TUVA BJØRKVOLD, FORFATTER, RESSURSLÆRER
FOR NYSGJERRIGPER OG HØGSKOLEKTOR I
NORSK VED HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

Hvorfor Lesekrok i Nysgjerrigper?

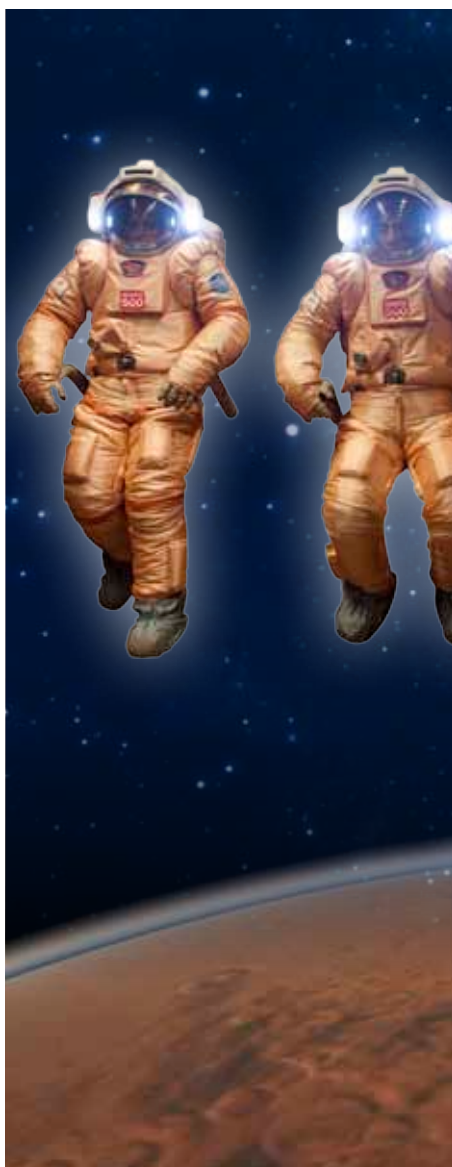
Lesing er en av fem grunnleggende ferdigheter som er innført med Kunnskapsløftet. Lesing er ikke lenger noe som bare er norsklæreren ansvar. Nå er alle lærere leselærere. Men hva betyr det egentlig i praksis? Hvordan kan man jobbe med lesing i alle fag?

Det viktigste elevene kan lære, er at de ikke alltid skal lese på samme måte. Å lete etter fakta i en tekst krever en annen form for lesing enn det å lese for underholdningens skyld. Derfor må elevene få et verktøy for å lese hensiktsmessig, og å få med seg det de leser.

Nysgjerrigper vil med Lesekroken gi tips til hvordan tekstene i Nysgjerrigperbladet kan brukes til å øke elevenes lesekompetanse. Til hvert blad får du en ny utgave av Lesekroken med utgangspunkt i en av artiklene fra bladet.

Lesekroken består av tre typer oppgaver. Den ene går på en lesestrategi, den andre går på å lese mellom linjene (detektivlesing). I tillegg vil det være en oppgave som tar i bruk andre innfallsvinkler. Hver gang vil det være en kort teoretisk tilnærming til hvorfor oppgavene er laget som de er.

UNDERVISNINGSSOPPLEGG TIL ARTIKKELEN «520 DAGER PÅ 'MARS'» I NYSGJERRIGPER NR. 2-12

Å lese bilder

Bilder er gjerne det som tiltrekker seg oppmerksomheten først når vi ser en tekst. Derfor bør den som skriver teksten, bestrebe seg på å finne bilder som gjør teksten rikere. For leseren vil bildene være viktige i førlesefasen for at han eller hun skal få en idé om hva teksten handler om. Men også videre i lesingen vil det å kunne kople bilde til tekst være viktig for å få bedre innsikt.

Bildene står i et samspill med den skrevne teksten. Sammen danner de en enhet, en sammensatt eller multimodal tekst. Det er tre hovedmåter bilde og tekst koples sammen: ved redundans, utdyping eller utviding.

Ved *redundans* sier ikke bildene noe særlig mer enn det som står i teksten, de er unødvendige, eller smør på flesk. I artikkelen «Mamma veit best» ser vi et bilde av en muriqui-ape, og vi får ikke vite noe særlig mer. Bildet er med andre ord redundant.

Utdypende funksjon har bildene dersom de gir mer detaljer og nærmere informasjon enn det vi finner i teksten. Bildene til «Sjøens skjønneste svømmer» gir oss en mengde eksempler på hvordan radiolarer kan se ut. Vi leser om at de kan se ut som kniplinger, men bildene gir innholdet mer substans.

Utvidende funksjon er når bildene sier mer enn teksten, gjør at vi tenker videre og assosierer utenfor teksten. «520 dager på 'Mars'» er et eksempel på det. Vi får et innblikk i hva astronautene gjorde for ikke å kjede seg. Hvorfor er det bilde av en plante? Dyrket de sin egen mat, eller er det for å få bedre luftkvalitet? Dette må man selv tenke seg til.

Gode fagtekster har gjerne bilder med utdypende og utvidende funksjon, og den gode leseren kan dermed få mye mer ut av helheten av teksten sammen med bildet enn om de bare leser det som står med bokstaver. Detektivlesingen vil denne gangen dreie seg om å lese bilder aktivt, sammen med den skrevne teksten.

nysgjerrigper

Om Nysgjerrigper

Nysgjerrigper er Forskningsrådets tiltak for elever og lærere i barneskolen. Hovedmålet er å oppmuntre barn og unge til å ta vare på og dyrke sin nysgjerrighet, forskertrang og fantasi. Nysgjerrigper vil øke interessen for forskning og vitenskap – og håper flere unge mennesker velger forskning som karrierevei.

I tillegg til et eget vitenskapsmagasin inkluderer tiltaket nettsted og ulike lærertilbud – blant annet veiledning til hvordan barn kan arbeide med et forskningsprosjekt.

Les mer om tiltakets tilbud og aktiviteter på nysgjerrigper.no

Oppgaver til «520 dager på 'Mars'»

1. Førlesing

Snakk sammen.

- Se på bildene. Hva tror dere artikkelen skal handle om?
- I overskriften ser dere at Mars er skrevet i anførselstegn. Hvorfor tror dere den er skrevet sånn?
- Forestill deg: Hva gjorde du for omtrent 520 dager siden, og hva skjer om 520 dager?

3. Astronaut for en dag

- Velg deg ut en av personene på et av bildene. Det skal være deg.
- Skriv en dagbokside om hva du gjør fra morgenen og fram til du sovner. Hva tenker, ser, spiser og ønsker du?
- Les opp teksten din for en medastronaut. Klarer partneren din å skjønne hvem du er?

2. Detektivlesing

- Hvorfor ble seks personer plassert i de fire tankene dere ser på s. 24?
- Hva gjorde astronautene for å takle situasjonen?
- Det er åtte ulike bilder på første oppslag. Hva sier disse om liksomromferden? Hva forteller for eksempel planten og det rosa lyset?